

<http://doi.org/10.5281/zenodo.10960280>

Rozmieszczenie, liczebność i sukces lęgowy mewy siwej *Larus canus* na Śląsku w latach 2021–2022

Distribution, abundance and breeding success of the Common Gull *Larus canus* in Silesia in 2021–2022

Słowa kluczowe: mewa siwa, *Larus canus*, spadek liczebności, Śląsk

Key words: Common Gull, *Larus canus*, population decline, Silesia

Szymon Beuch

Pracownia Badań Ornitologicznych
Muzeum i Instytut Zoologii PAN
ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa
e-mail: sbeuch@miiz.waw.pl

Marcin Przymencki¹, Klaudia Litwiniak², Jakub Szymczak³

Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne
Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław
¹e-mail: marcin.przymencki@wp.pl
²e-mail: kklitwiniak@gmail.pl
³e-mail: szymczakj@poczta.onet.pl

Tomasz Biwo

Park Krajobrazowy „Góra św. Anny”
ul. Leśnicka 10, 47-150 Góra św. Anny
e-mail: tomasz.biwo@interia.pl

Bartosz Smyk

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
ul. Odrowąża 24, 05-270 Marki
e-mail: bartosz.smyk@otop.org.pl

Abstrakt

W latach 2021–2022 przeprowadzono na Śląsku kontrole 26 znanych stanowisk lęgowych mewy siwej *Larus canus*. W pierwszym roku na 17 stanowiskach stwierdzono 39 par lęgowych, a uwzględniając dane z trzech dodatkowych stanowisk wykrytych

Abstract

A survey of 24 known breeding sites of Common Gull *Larus canus* in Silesia was conducted in 2021–2022. There were 36 breeding pairs recorded on 17 sites in the first year and, taking account of the three additional sites discovered in the following season,

w kolejnym sezonie lęgowym liczebność w 2021 r. określono na 39–42 par. W 2022 r. mewa siwa gniazdowała na 18 stanowiskach w liczbie 27 par lęgowych. Liczebności na poszczególnych stanowiskach wahały się od 1 do 7 par. Stanowiska znajdowały się na wyeksploatowanych żwirowniach, piaskowniach i kamieniołomach (42%), zbiornikach zaporowych (21%), czynnych żwirowniach i piaskowniach (17%), stawach (12%) i odstojnikach (8%). Gniazda zakładane były na wyspach żwirowni, piaskowni lub kamieniołomów (52%), wystających z wody konarach i kłodach (35%), konstrukcjach antropogenicznych (10%) oraz piaszczystym brzegu piaskowni (3%). Sukces lęgowy w 2021 r. wyniósł średnio 0,38 młodego/parę przystępującą do lęgu, a w 2022 r. – 0,1. Populacja lęgowa mewy siwej na Śląsku stanowiła w okresie badań 7–8% krajowej populacji. Gatunek zasiedlił region na stałe w 1981 r. i do końca XX w. jego liczebność wzrosła do rekordowych 70–80 par. W pierwszej dekadzie XXI w. trend się odwrócił a liczebność, zwłaszcza na najliczniej dotąd zasiedlanych żwirowniach i zbiornikach w dolinie Nysy Kłodzkiej, gwałtownie się zmniejszyła (o ok. 50–75%). Obecnie trwa dalszy, choć powolny, spadek liczebności populacji lęgowej mewy siwej na Śląsku.

Wstęp

Światowy zasięg występowania mewy siwej *Larus canus* rozciąga się szerokim pasem od Europy zachodniej i północnej przez całą północno-środkową Rosję, aż do wybrzeży Morza Ochockiego (Malling Olsen 2018). Gatunek nie jest globalnie zagrożony (kategoria zagrożenia LC – najmniejszej troski) (BirdLife International 2022), a jego światowa populacja nie wykazuje znaczących zmian liczebności. Najbardziej dynamiczne zmiany, zarówno w zasięgu jak i w liczebności po-

the abundance in 2021 was assessed at 39–42 pairs. In 2022 Common Gull bred on 18 sites, numbering 27 pairs. Abundance on particular sites ranged from 1 to 7 pairs. Breeding sites were localized in exhausted gravelpits, sandpits and quarries (42%), dam reservoirs (21%), working sandpits and gravelpits (17%), ponds (12%) and sedimentation basins (8%). Nests were built on islands in gravel pits, sand pits or quarries (52%), logs and branches sticking out of water (35%), man-made structures (10%) and on a sandy shore of a sand pit (3%). The breeding success amounted to 0.38 young per breeding pair in 2021 and 0.1 in 2022. The Silesian breeding population of the Common Gull constituted 7–8% of its national population in the study period. The species colonized the region permanently in 1981 and its abundance grew to a record of 70–80 pairs by the end of the 20th century. The trend reversed in the first decade of the 21st century and the numbers dropped rapidly (by ca. 50–75%), particularly on the so far most abundantly inhabited gravel pits and reservoirs in Nysa Kłodzka valley. A further, albeit slow, decrease of the Silesian population continues to this day.

populacji, notuje się w krajach Europy zachodniej i środkowej leżących na skraju zasięgu występowania gatunku. Przykładowo w Holandii liczebność populacji w ciągu ostatnich 50 lat zmniejszyła się o ok. 65%. Spadki odnotowano także w Wielkiej Brytanii i Francji oraz w Szwecji. Z kolei liczne populacje duńskie czy fińskie wykazują w ostatnich latach wyraźny trend wzrostowy (Lehikoinen 2020). W Polsce stała lęgowa populacja zaczęła dynamicznie rozwijać się dopiero pod koniec lat 50. XX w., kiedy rozpo-

częła się trwała kolonizacja doliny Wisły. Szczytową liczebność gatunek osiągnął na przełomie lat 80. i 90. gdy gniazdowało w kraju 3200–3500 par, z czego ok. 90% na naturalnych wyspach w korycie środkowej Wisły. Potem nastąpiło odwrócenie trendu i liczebność mewy siwej zaczęła gwałtownie spadać. Na przełomie XX i XXI w. liczebność w kraju szacowano na 2300–2600 par (Bukaciński i Bukacińska 2007), a w latach 2013–2018 już tylko na 600–1000 par (Chodkiewicz i in. 2019). Jako główne przyczyny negatywnego trendu populacji mewy siwej na jej najważniejszym obszarze występowania – w dolinie środkowej Wisły – podaje się niższy sukces lęgowy i wzmogoną śmiertelność ptaków dorosłych przez masowe pojawy meszek *Simulium* sp. czy drapieźnictwo wizona amerykańskiego *Neovision vison* (Bukaciński i Bukacińska 2007).

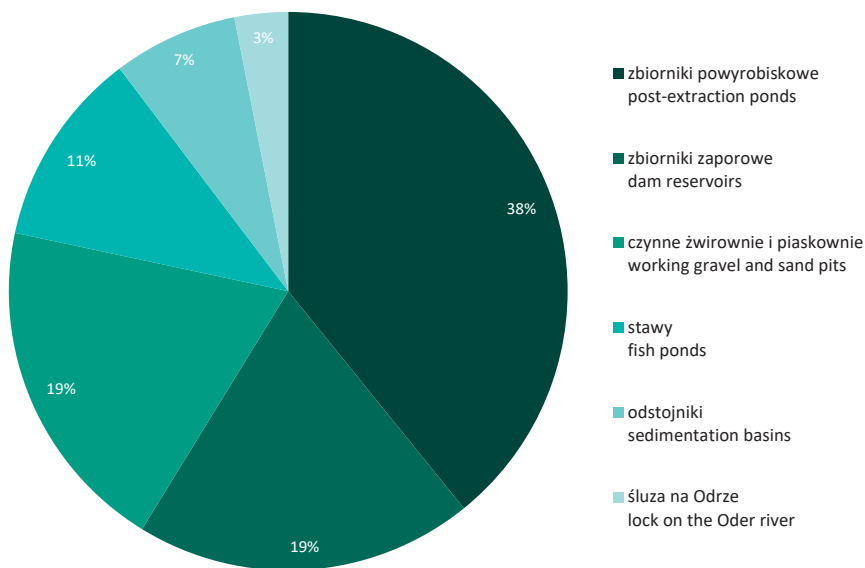
Do pierwszego pewnego lęgu na Śląsku doszło w 1956 r. we Wrocławiu. Kolonizacja regionu rozpoczęła się jednak dopiero w 1981 r., kiedy stwierdzono gniazdowanie pojedynczej pary na Zb. Nyskim. Od tamtej pory do lęgów dochodziło regularnie, a liczebność populacji wzrastała. W 1987 r. oceniono ją na ok. 35 par lęgowych (Dyrz i in. 1991). W kolejnej dekadzie, pomimo lub może z powodu wyraźnego wycofywania się mew siwych z doliny Wisły, wzrost liczebności populacji na śląskich zbiornikach antropogenicznych trwał nadal. Pod koniec ostatniej dekady XX w. jej liczebność w regionie szacowano już na 70–80 par, z czego większość skoncentrowana była na Zb. Mietkowskim oraz na żwirowniach i zbiornikach w dolinie Nysy Kłodzkiej między Bardem a Nysą,

a także na wysokości Niemodlina i Lewina Brzeskiego (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). W tym samym czasie rozpoczęła się również kolonizacja żwirowni na terenie Małopolski, gdzie mewy siwe odnotowywały znacznie wyższy sukces lęgowy niż na naturalnych stanowiskach w dolinie Wisły (Skórka i in. 2006). Wydawało się wówczas, że gatunek trwale zasiedlił bezpieczniejsze dla niego sztuczne zbiorniki na południu Polski i stanie się to szansą na wyhamowanie negatywnego trendu.

W latach 2021 i 2022 w ramach nowego programu Monitoringu Ptaków Polski – Monitoringu Ptaków Wybrzeża i Rzek, wszystkie dotychczas znane stanowiska lęgowe mewy siwej w Polsce zostały skontrolowane, a jej liczebność po raz pierwszy możliwie dokładnie oceniona. Niniejsza praca przedstawia wyniki tej inwentaryzacji w granicach Śląskiego Regionu Ornitologicznego i omawia aktualny stan populacji mewy siwej w regionie na tle sytuacji gatunku w kraju.

Teren badań

W pracy zestawiono wyniki z obszaru Śląskiego Regionu Ornitologicznego (ŚRO) (Wuczyński i Kołodziejczyk 2013). Spośród 26 kontrolowanych stanowisk lęgowych mewy siwej większość znajdowała się na Równinie Wrocławskiej (6) i Równinie Świdnickiej (5). Pozostałe stanowiska leżały w Pradolinie Wrocławskiej (3), w Obniżeniu Otmuchowskim (3), w Dolinie Nysy Kłodzkiej (3), w Kotlinie Kłodzkiej (2), a także pojedynczo na: Równinie Przemkowskiej, Wzgórzach Niemczańsko-Strzelińskich, Równinie Opolskiej oraz Bramie Racibor-

Rycina 1. Udział poszczególnych typów siedlisk na 26 skontrolowanych stanowiskach mewy siewej *Larus canus* na Śląsku w latach 2021–2022

Figure 1. Share of particular habitat types on 24 surveyed breeding sites of Common Gull *Larus canus* in Silesia in 2021–2022

skiej (Solon i in. 2018). Najwięcej stanowisk (38%) znajdowało się na antropogenicznych zbiornikach powstałych podczas powierzchniowej eksploatacji górniczej, czyli w żwirowniach, piaskowniach i kamieniołomach. Pozostałe skontrolowane siedliska to: zbiorniki zaporowe i czynne żwirownie lub piaskownie (po 19%), stawy (11%) i odstojniki (7%) oraz śluza na Odrze (3%) (ryc. 1).

Metodyka

Prezentowane w niniejszej pracy wyniki zostały zgromadzone przy okazji realizacji Monitoringu Ptaków Wybrzeża i Rzek (MPWR), ogólnopolskiego

programu Monitoringu Ptaków Polski będącego częścią Państwowego Monitoringu Środowiska. Program ten koordynowany jest przez Muzeum i Instytut Zoologii PAN na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska i sfinansowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Prace MPWR rozpoczęły się w 2020 r., a w latach 2021–2022 jednym z gatunków, którego krajowa populacja była liczona możliwie kompletnie była mewa siwa. Na podstawie danych dostępnych w kartotekach awifaunistycznych (Kartoteka Awifauny Śląska – KAŚ, ornitho.pl) oraz po konsultacjach z osobami kontro-

Tabela 1. Kryteria lęgowości jakie przypisywano poszczególnym ptakom lub parom mew siwych na skontrolowanych stanowiskach

Table 1. Breeding criteria attributed to the particular birds or pairs of Common Gulls on the surveyed sites

Gniazdowanie możliwe Possible breeding	
O	pojedyncze ptaki dorosłe (nawet takie wykazujące zachowania terytorialne w stosunku do innych osobników tego samego gatunku)
Gniazdowanie prawdopodobne Probable breeding	
PR	para ptaków dorosłych w siedlisku lęgowym bez oznak niepokoju
KT	tokująca lub kopulująca para ptaków dorosłych w środowisku lęgowym
AO	obserwacje pojedynczego ptaka lub pary ptaków dorosłych wykazującej zaniepokojenie i/lub agresję związaną z obecnością obserwatora lub drapieżnika
Gniazdowanie pewne Certain breeding	
BU	budowa gniazda (ptaki noszące materiał gniazdowy i/lub formujące gniazdo)
GNS	gniazdo po wykluciu (kał w gnieździe) lub krótko po stracie (skorupy jaj w gnieździe)
WYS	gniazdo wysiadywane
JAJ	gniazdo z jajami (widzianymi)
PIS	pisklęta puchowe (w gnieździe lub poza gniazdem)
MŁO	nielotne lub słabo lotne pisklęta poza gniazdem

lującymi w przeszłości archiwalne lęgowska gatunku, wytypowano listę 26 potencjalnie aktywnych stanowisk na Śląsku, które zostały wyznaczone do skontrolowania. Wszystkie te miejsca zostały odwiedzone przez obserwatorów w latach 2021–2022 w celu potwierdzenia występowania tam mewy siwej i oceny liczby par. Do obserwacji zastosowano metodykę opracowaną na potrzeby realizacji MPWR (Beuch i in. 2021), której treść

dostępna jest na stronie <https://monitoringptakow.gios.gov.pl/instrukcje-i-formularze.html>. Najważniejsze elementy dotyczące inwentaryzacji stanowisk zasiedlonych przez mewę siwą polegały na:

- przeprowadzeniu co najmniej jednej kontroli każdego stanowiska w okresie 5–20 maja, czyli w najbardziej optymalnym terminie do oceny liczebności gatunku;
- notowaniu obecność ptaków doro-

słych oraz dokonaniu oceny prawdopodobieństwa ich gniazdowania poprzez nadanie ptakom (lub parom) odpowiedniego kryterium lęgowości (kryteria PR, KT, AO, patrz tab.1);

- poszukiwaniu gniazd oraz oceny etapu lęgu (kryteria GNS, WYS, JAJ, PIS, MŁO, patrz tab. 1).

W związku z powszechnym budowaniem gniazd na obiektach antropogenicznych (budynkach, konstrukcjach, rusztowaniach itp.), a także na innych wystających z wody przedmiotach (np. pninach drzew) zwracano uwagę na wszystkie tego typu elementy obecne na stanowisku. Podczas kontroli dokładnie obserwowano zachowania ptaków przydzielając im odpowiednie kryterium lęgowości, co wiązało się jednocześnie z nadaniem mu kategorii lęgowości (możliwe, prawdopodobne i pewne) (tab. 1). Za stanowiska zasiedlone uznano tylko te, gdzie zachowanie ptaków wskazywało na gniazdowanie pewne lub chociaż prawdopodobne. Nie uznawano za lęgowe pojedynczych ptaków dorosłych, jeżeli nie wykazywały one żadnych ewidentnych zachowań wskazujących na gniazdowanie (kryterium O). Jako zachowania lęgowe nie traktowano w takich przypadkach terytorializmu czy agresji wobec innego osobnika tego samego gatunku.

Na większości stanowisk, gdzie stwierdzono prawdopodobne lub pewne gniazdowanie mewy siwej dokonywano na przełomie czerwca i lipca powtórnej kontroli w celu określenia sukcesu lęgowego (rozumianego tu jako obecność opierzonych młodych lub osiągnięcia przez nie lotności), a także w celu wykrycia par przystępujących do lęgów później.

Wskaźnik sukcesu lęgowego został określony w stosunku do liczby par gniazdujących na ponownie skontrolowanych stanowiskach.

Wyniki

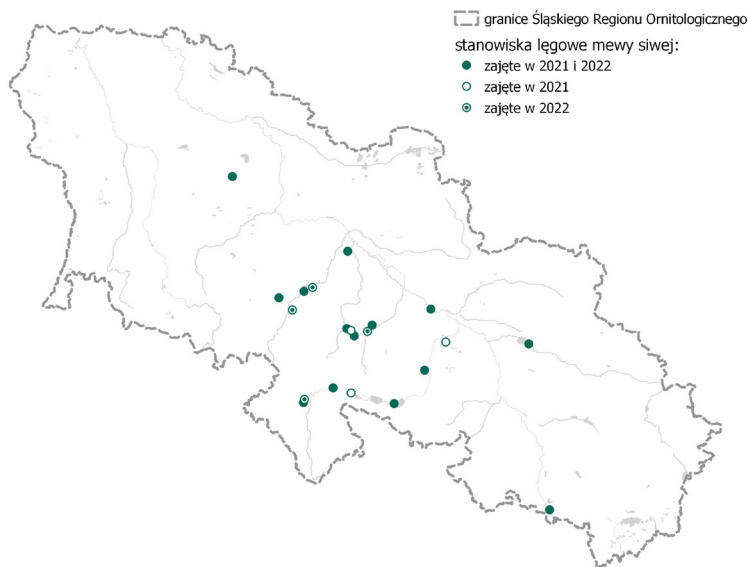
W 2021 r. skontrolowano 23 stanowiska, na których spodziewano się gniazdowania mewy siwej. Obecność dorosłych ptaków lub par wykazujących oznaki przynajmniej prawdopodobnego gniazdowania stwierdzono na 17 stanowiskach. Wykazano na nich 17 par, którym nadano kategorię gniazdowania prawdopodobnego i 22 pary w kategorii gniazdowania pewnego. Łączna liczba lęgowych ptaków w pierwszym sezonie badań wyniosła zatem 39 par. Na poszczególnych stanowiskach stwierdzano zwykle 1–2 pary. Tylko na jednym wykazano 3 pary lęgowe (Kondratowice 1), a na dwóch obserwowano 4 pary (Obora i Jaworzyna Śląska). Najliczniej zasiedlona była żwirownia Pilce, gdzie gniazdowało 7 par (tab. 2).

W kolejnym sezonie kontrola objęła te same 23 stanowiska co w roku wcześniejszym, a dodatkowo w pobliżu niektórych zasiedlonych obszarów dokonano inwentaryzacji innych potencjalnie dogodnych siedlisk dla tego gatunku. Dzięki temu udało się znaleźć pojedyncze pary lęgowe mew siwych na trzech nowych stanowiskach na Dolnym Śląsku: w Proszkowicach, na odstojnikach cukrowni w Strzelinie oraz w Gołogłowach w Kotlinie Kłodzkiej (M. Przymencki, K. Litwiniak). Istnieje duże prawdopodobieństwo, że stanowiska te były czynne również w 2021 r., ale nie były wówczas kontrolowane. W związku z tym szacunkową liczebność mewy siwej w pierw-

Tabela 2. Wyniki inwentaryzacji 26 stanowisk lęgowych mewy siwej *Larus canus* na Śląsku w latach 2021–2022. Dla każdego stanowiska zestawiono liczebności w kategorii gniazdowania prawdopodobnego (kat. B), pewnego (kat. C) oraz zbiorczą liczebność (Suma) będącą sumą par w obu kategoriach lęgowości. bd = brak danych

Table 2. Census results for 26 Common Gull *Larus canus* breeding sites in Silesia in 2021–2022. Numbers of probable (B category) and confirmed breeders (C category), as well as the sum of both these categories (Total) are provided for each site. bd = no data

Lp.	Stanowisko Site	Powiat County	2021			2022		
			kat. B B cat.	kat. C C cat.	Suma Total	kat. B B cat.	kat. C C cat.	Suma Total
1.	Obora	lubiński	2	2	4	2	0	2
2.	Wrocław-Żerniki	wrocławski	1	0	1	1	0	1
3.	Chwałów	wrocławski	1	0	1	1	1	2
4.	Zb. Mietkowski	wrocławski	0	0	0	0	0	0
5.	Proszkowice	wrocławski	bd.	bd.	bd.	1	0	1
6.	Pszemno	wrocławski	0	0	0	1	0	1
7.	Jaworzyna Śląska	świdnicki	3	1	4	3	0	3
8.	Górka Sobócka	strzeliński	0	1	1	0	1	1
9.	Kondratowice 1	strzeliński	0	3	3	1	2	3
10.	Kondratowice 2	strzeliński	1	0	1	0	0	0
11.	Strzelin 1	strzeliński	0	1	1	1	0	1
12.	Strzelin 2	strzeliński	bd.	bd.	bd.	1	0	1
13.	Korytów	kłodzki	2	1	3	0	1	1
14.	Gołogłowy	kłodzki	bd.	bd.	bd.	1	0	1
15.	Pilce	ząbkowicki	6	1	7	1	1	2
16.	zb. Topola	ząbkowicki	0	2	2	0	0	0
17.	zb. Kozielno	nyski	0	0	0	0	0	0
18.	Zb. Nyski	nyski	0	1	1	0	1	1
19.	Brzeziny	nyski	0	4	4	0	2	2
20.	Opole Piast	opolski	0	0	0	0	0	0
21.	Opole Zakrzów	opolski	0	0	0	0	0	0
22.	Zb. Turawski	opolski	0	1	1	0	1	1
23.	Żelazna	brzeski	0	0	0	0	0	0
24.	Brzeg – śluza	brzeski	0	2	2	0	1	1
25.	Stroszowice	brzeski	0	1	1	0	0	0
26.	Buków	wodzisławski	1	1	2	0	2	2
	Suma Total		17	22	39	14	13	27

Rycina 2. Rozmieszczenie stanowisk lęgowych mewy siwej *Larus canus* na Śląsku w latach 2021–2022

Figure 2. Distribution of Common Gull *Larus canus* breeding sites in Silesia in 2021–2022

szym sezonie badań oceniono ostatecznie na 39–42 par. W 2022 r. stwierdzono zasiedlenie 18 stanowisk (w tym trzech nowych miejsc). W porównaniu do poprzedniego sezonu nie obserwowano tego gatunku w Kondratowicach 2 oraz na zb. Topola, a na zwirowni „Sarah” w Stroszowicach widziano tylko jednego zaniepokojonego ptaka w jednej kontroli, a późniejsze wizyty nie potwierdziły obecności gatunku (M. Stajszczyk). Stwierdzono łącznie 14 par prawdopodobnie lęgowych oraz 13 par z pewnością lęgowych. Łączna populacja lęgowa mewy siwej w 2022 r. liczyła 27 par. Liczebności na poszczególnych stanowiskach były niższe niż w poprzednim sezonie. Notowano maksymalnie do 3 par w dwóch miejscach:

w Jaworzynie Śląskiej i w Kondratowicach 1 (tab. 2).

W latach 2021–2022 znaleziono 35 gniazd mewy siwej na Śląsku. Zlokalizowane one były na piaszczystych wyspach w piaskowni lub zwirowni (15 gniazd), wystających z wody kónarach, kłodach lub powalonych drzewach (11 gniazd), konstrukcjach antropogenicznych (7 gniazd), skalistej wyspie w kamieniołomie (1 gniazdo) i piaszczystym brzegu piaskowni Obora poza wyspą (1 gniazdo). Gniazda na konstrukcjach były ulokowane na taśmociągu obsługującym wydobywanie urobku na stanowisku Pilce, na dalbach na kanale żegludowym Odry w Brzegu (M. Stajszczyk), na pontonowej belce podtrzymującej rurę z urob-

kiem na żwirowni w Stroszowicach (M. Stajszyk) oraz na użytkowanej przy pracach wydobywczych barce pływającej po wodach Zb. Nyskiego.

Sukces lęgowy w 2021 r. wyniósł średnio 0,38 młodego/parę przystępującą do lęgu (kategorie B i C), a w 2022 r. – 0,1 młodego/parę przystępującą do lęgu.

W 2021 r. na stanowisku Obora stwierdzono lęg pary gdzie partnerami była mewa siwa i mewa czarnogłowa *Ichtyaetus melanocephalus*, a także obserwowano pisklę będące prawdopodobnie hybrydą międzygatunkową (B. Smyk).

Dyskusja

Badania populacji lęgowej mewy siwej na Śląsku wykazały, iż jej aktualna liczebność (27–42 par) jest na poziomie zbliżonym do tego z połowy lat 1980., a więc z okresu w którym populacja ta dopiero się kształtowała (Dyrz i in. 1991). Pierwszy lęg rozpoczynający trwałe zasiedlenie regionu przez ten gatunek stwierdzono w 1981 r. na Zb. Nyskim, a w kolejnych latach liczebność wzrastała osiągając poziom ok. 35 par w 1987 r. (Dyrz i in. 1991). W latach 1990. rozkwit populacji trwał nadal i na przełomie XX i XXI w. osiągnęła ona prawdopodobnie swą szczytową wartość w regionie licząc wówczas 70–80 par, z czego większość (52–57 par) na żwirowniach i zbiornikach w dolinie Nysy Kłodzkiej między Bardem a Nysą (Czapulak i in. 2002, Tomiałojć i Stawarczyk 2003). W ciągu kilku pierwszych lat XXI w. utrzymywała się ona na wciąż wysokim poziomie. W 2006 r. dokonano pełnej inwentaryzacji stanowisk na tym obszarze i stwierdzono wówczas aż 62–63 pary, naj-

liczniej na zb. Topola – 11 par i na żwirowni Pilce – 39 par (J. Szymczak). To ostatnie stanowisko było wówczas jedynym tak licznie zasiedlonym lęgowiskiem w regionie. Liczebność w tym miejscu zaczęła jednak gwałtownie spadać. Od 2008 r. stwierdzano tam już poniżej 20 par (M. Pluta), a od 2010 r. do czasów współczesnych stanowisko to skupia już najczęściej poniżej 10 par (M. Pluta, niniejsza praca). Na Zb. Nyskim 14–15 par gniazdowało jeszcze w 2008 r., w latach 2009–2013 tylko 2–4 pary, a w kolejnych latach aż do 2022 r. włącznie gniazdowała już tylko pojedyncza para (J. Szymczak). Wygląda na to, że największa śląska populacja z doliny Nysy Kłodzkiej załamała się mniej więcej pod koniec pierwszej dekady XXI w. i od tamtej pory utrzymuje się na niskim poziomie, wykazując prawdopodobnie dalszy, choć wyraźnie łagodniejszy spadek. Najbardziej dostrzegalnymi przyczynami tego trendu było przede wszystkim zmniejszenie się liczby odpowiednich miejsc do założenia gniazda (konary, małe wysepki), a także silna presja ze strony kolonii lęgowej mew białogłowych *Larus cachinnans*, która powstała na zb. Kozielno. Bardzo prawdopodobnym czynnikiem wpływającym negatywnie na populację mewy siwej było także pojawienie się wizona amerykańskiego. W latach 2015–2016 drapieżnictwo ssaków wpłynęło na zanik dwóch kolonii śmieszki *Chroicocephalus ridibundus* w Pilcach i na zb. Topola liczących do 1800 gniazd. Zapewne czynnik ten wpłynął również na populację mew siwych, zwłaszcza w Pilcach, gdzie wszystkie zasiedlone wyspy leżały blisko brzegu. W 2013 r. w dolinie Nysy Kłodzkiej mię-

Fot. 1. Stanowisko lęgowe mewy siwej w kamieniołomie w Górce Sobóckiej (fot. M. Przymencki)
Photo 1. Breeding site of the Common Gull in a quarry in Górka Sobócka

Fot. 2. Gniazdo mewy siwej na całkowicie spuszczonej stawie w Korytowie w Kotlinie Kłodzkiej (fot. M. Przymencki)
Photo 2. A Common Gull nest on a fully emptied pond in Korytów in Kłodzko Valley

dzy Bardem a Nysą gnieździło się już tylko 13–17 par (KAŚ 2022), a w latach 2021–2022 zaledwie 3–10 par (niniejsza praca). Wobec ostatniego pełnego szacunku z końca lat 90. XX w. liczebność śląskiej populacji mewy siwej zmniejszyła się w ciągu 20 lat aż o 50–75% (Czapulak i in. 2002, wyniki niniejszej pracy). W innych zasiedlonych obszarach regionu populacja wydaje się jednak bardziej stabilna, przykładowo w okolicach Zb. Mietkowskiego, gdzie pod koniec XX w. gniazdowało do 8 par (Tomiałojć i Starwarczyk 2003), z czego część (do 4 par) na samym zbiorniku (Dyrz i in. 1998). Wprawdzie obecnie na samym Zb. Mietkowskim mewa siwa już się nie gnieździ, to na czterech zbiornikach w jego okolicy nadal występuje 5–7 par (tab. 1). Z kolei niektóre stanowiska zostały zasiedlone przez mewę siwą dopiero niedawno. Wśród nich można wymienić piaskownię w miejscowości Obora koło Lubina, która została zasiedlona najprawdopodobniej w 2016 r., kiedy to stwierdzono 5 par lęgowych, a podczas inwentaryzacji tego miejsca w 2014 r. gatunek na pewno tu jeszcze nie występował (P. Kołodziejczyk). W podobnym okresie mewa siwa zasiedliła też Zb. Turawski. Pierwszy lęg stwierdzono tam w 2015 r., a w kolejnych dwóch latach stwierdzano nawet 2–3 pary (Stasiak i in. 2018). Na innych obszarach Śląska niewielkie populacje utrzymują się nadal od lat 1980., choć zwykle mniej licznie – m.in. populacja lęgowa z doliny Nysy Kłodzkiej na wysokości Grodkowa i Lewina Brzeskiego licząca 5–8 par w połowie lat 1990 (M. Zawadzki, T. Zawadzki, Czapulak i in. 2002) zachowała się obecnie w liczbie 2–4 par koło miejscowości

Brzeziny w gm. Skoroszyce. Zmniejszyła się także nieco liczebność populacji z doliny górnej Odry na Górnym Śląsku, gdzie pod koniec XX w. gniazdowało do 5 par (Czapulak i in. 2002), a obecnie na jednym stanowisku stwierdza się jeszcze 1–2 pary.

Mniej lub bardziej dokładne inwentaryzacje stanowisk lęgowych mew siwych na Śląsku prowadzono również w latach 2013–2015 w ramach realizacji akcji terenowej „Mewy i rybitwy na Śląsku”, która niestety nie doczekała się jak dotąd opracowania w formie publikacji. Niemniej dane od części uczestniczących w akcji obserwatorów, które trafiły wówczas do KAŚ, pozwalają ocenić minimalne liczebności mew siwych stwierdzonych wówczas w regionie. W 2013 r. było to co najmniej 33–40 par, w 2014 r. – 32–36 par, a prawdopodobnie najbardziej pełne dane z 2015 r. pozwalają oszacować jej liczebność na 45–46 par. Są to wartości bardzo zbliżone do tych uzyskanych w roku 2021 r. (39–42 pary). Może to wskazywać iż przez ostatnie 10 lat populacja lęgowa mewy siwej była względnie stabilna. Dziwi tym samym dużo niższa liczebność w 2022 r. – zaledwie 27 par. To o 31–36% mniej par niż w poprzednim sezonie. Trudno jednoznacznie stwierdzić co wpłynęło na tak duże różnice w liczebnościach między sezonami – raczej nie wynika to ze zmiany miejsca gniazdowania par w drugim roku badań. Mewa siwa jest gatunkiem silnie przywiązanym do swoich stanowisk lęgowych i w przeciwieństwie do np. mewy czarnogłowej powraca regularnie w te same miejsca i to zwykle niezależnie od odnoszonego sukcesu lęgowego (Rattiste i Lilleleht 1986).

Największe niekorzystne różnice między sezonami stwierdzono w żwirowni Pilce, gdzie z 7 par w pierwszym sezonie liczebność spadła do 2 par. Tego typu wahania liczebności na tym stanowisku zdarzały się jednak sporadycznie w ostatnich 10 latach (KAŚ). Jedynym stanowiskiem, opuszczonym w 2022 r. z wiadomych przyczyn jest zb. Topola, na którym w wyniku prowadzonych prac ziemnych dna zbiornika zlikwidowano zarówno wyspę jak i naniesiony przez rzekę duży fragment drzewa, gdzie jeszcze w 2021 r. gniazdowały 2 pary mew siwych.

W podobnym okresie co Śląsk (lata 1980. i 1990.) mewa siwa skolonizowała również antropogeniczne zbiorniki w Małopolsce. Kolonie liczące od kilku do nawet 35 par stwierdzano w żwirowniach pod Tarnowem, Rzeszowem czy Ropczycami (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). W latach 1999–2006 gnieździło się tu łącznie nawet 80–140 par (Skórka i in. 2006). Gatunek zasiedlił też żwirownie po małopolskiej stronie doliny górnej Wisły, gdzie w szczytowej fazie na przełomie XX i XXI w. gniazdowało łącznie do 8 par (J. Betleja i in.). Podobnie jak na Śląsku, również i w Małopolsce początkowy sukces kolonizacji nie trwał długo, prawdopodobnie do pierwszej dekady XXI w. Populacja z doliny górnej Wisły dość szybko zmniejszyła się do 1 pary, która gniazdowała na żwirowni w Smolicach przynajmniej do 2018 r. (J. Betleja). Aktualna (lata 2021–2022) liczebność populacji mew siwej w Małopolsce liczy zaledwie 7–8 par skupionych wyłącznie w dolinie Dunajca i w okolicy Krakowa (Wilk i in. 2022, dane MPWR).

Zwraca uwagę również bardzo niski

sukces lęgowy mewy siwej na monitorowanych stanowiskach (0,1–0,38 pisklęcia/parę lęgową). Przykładowo, w fińskich koloniach na wybrzeżu Bałtyku w latach 1982–1991 sukces lęgowy tego gatunku wyniósł średnio od 0,17 do 1,09 młodego/parę lęgową, a głównymi przyczynami strat w lęgach było drapieżnictwo wizona amerykańskiego i mewy srebrzystej *Larus argentatus* (Kilpi 1995). Z kolei wyższy sukces stwierdzono w dwóch koloniach na dachach w Niemczech – odpowiednio 0,9 i 1,8 młodego/parę lęgową w 2000 r. (Kubetzki i Garthe 2007), gdzie dostęp drapieżników, przynajmniej ssaków, był ograniczony. Na zwiększone drapieżnictwo, a co za tym idzie – niski sukces lęgowy mew siwych na Śląsku, wpływać może także ich specyfika gniazdowania. Obserwuje się tu głównie pojedyncze pary, ewentualnie luźne skupienia liczące do 7 par. Götmark i Andersson (1984) zauważyli, że wskaźnik drapieżnictwa był istotnie niższy w koloniach lęgowych niż u par gniazdujących pojedynczo. Wpływał na to fakt, że mewy siwe gniazdujące w koloniach mogły zbiorowo odpędzać intruza (co obserwowaliśmy również na stanowisku Kondratowice 1, gdzie 3 pary mew atakowały zbliżającego się do gniazd błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*; M. Przymencki, K. Litwiniak), co skutkowało większym powodzeniem, a z czym nie są w stanie poradzić sobie pojedyncze pary. Dodatkowo, mewy siwe na Śląsku zakładają często gniazda w łatwo dostępnych dla drapieżnika miejscach. Jako przykład warto przytoczyć lęg na stanowisku w Korytowie w 2022 r., gdzie jedna para gniazdowała na całkowicie spuszczonej stawie (M. Przymencki,

Fot. 3. Wysiadująca mewa siwa na stawie Chwałów w 2022 roku (fot. M. Przymencki)

Photo 3. An incubating Common Gull on a pond in Chwałów in 2022

K. Litwiniak; fot. 2).

W latach 2021-2022 w całej Polsce gniazdowało 440–496 par mewy siwej (Beuch i in. 2022), co oznacza spadek liczebności o 20–55% wobec stanu z lat 2013–2018 (Chodkiewicz i in. 2019). Większość krajowej populacji nadal zasiedlała dolinę środkowej Wisły, która skupiała 54–65% całkowitej liczebności. Na Śląsku gniazduje obecnie raptem 7–8% polskiej populacji gatunku i prawdopodobnie trwa nadal powolny spadek jej liczebności. Sytuacja gatunku w regionie wymaga więc niewątpliwie dalszego monitoringu. Zmniejszająca się liczebność populacji na środkowej Wiśle, będącej wciąż głównym lęgowiskiem mewy siwej w kraju, może niekorzystnie wpływać także na śląską populację, przede wszystkim ze względu na brak osobników imigrujących, które mogłyby potencjalnie zasilać regionalne stanowiska.

Z drugiej strony coraz bardziej widocznym trendem u tego gatunku na obszarze Polski jest zasiedlanie dachów budynków. Jest to szczególnie widoczne wzdłuż Wisły, gdzie na dachach w 2022 r. gniazdowało przynajmniej 167 par, czyli 34% krajowej populacji (Beuch i in. 2022). Liczebność ta najprawdopodobniej jest zaniżona, o czym świadczą kolejne relacje lokalnych ornitologów i osób przeprowadzających liczenia w tych miejscach. Kolonizacja obszarów miejskich, a przede wszystkim dachów budynków może stanowić szansę dla mewy siwej na zwiększenie liczebności, co potwierdzają wyniki uzyskane w północnych Niemczech, gdzie w latach 1990. mewa siwa zasiedliła obszary zurbanizowane, co spowodowało kilkukrotny wzrost jej liczebności (Kubetzki i Garthe 2007).

Obserwowane fluktuacje liczebności oraz gniazdowanie raczej pojedynczych

par niż formowanie się kolonii zapewne związane jest z tym, że śląska populacja znajduje się na skraju zasięgu mewy siwej. Obecnie bardziej na południe wysunięte stanowiska znajdują się w Czechach, gdzie gatunek ten zaczął gniazdować w 1987 r., a więc w podobnym okresie jak na Śląsku. W latach 1985–1989 do lęgów przystępowało tam od 3 do 7 par, natomiast w latach 2001–2003 – od 2 do 4. Aktualnie, w latach 2021–2022 w całym kraju gniazdowały tylko dwie pary, w dwóch różnych miejscach (M. Jelínek – inf. niepubl.).

Podziękowania

Dziękujemy Markowi Stajszczykowi za przekazanie danych o populacji lęgowej mewy siwej z lat 2021–2022 z Brzegu i ze żwirowni w Stroszowicach koło Lewina Brzeskiego.

Literatura

Beuch S., Sikora A., Ławicki Ł., Rowiński P., Bukaciński D. 2021. Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek. Instrukcja prac terenowych. Państwowy Monitoring Środowiska. GIOŚ, Warszawa.

Beuch S., Sikora A., Ławicki Ł. 2022. Monitoring Ptaków Wybrzeża i Rzek. W: Chodkiewicz T., Lewandowska J., Wardecki Ł. (red.) 2022. Sprawozdanie z prac terenowych i opracowanie wyników uzyskanych w sezonie lęgowym w 2022 roku. Zadanie 1. Monitoring ptaków - prace terenowe i opracowanie wyników. Monitoring ptaków z uwzględnieniem obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, lata 2021–2022. GIOŚ, Warszawa.

BirdLife International 2022. Species factsheet: *Larus canus*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 06/12/2022.

Bukaciński D., Bukacińska M. 2007. Mewa pospolita *Larus canus*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P (red.) Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań, ss. 230–231.

Chodkiewicz T., Chylarecki P., Sikora A., Wardecki Ł., Bobrek R., Neubauer G., Marchowski D., Dmoch A., Kuczyński L. 2019. Raport z wdrażania art. 12 Dyrektywy Ptasiej w Polsce w latach 2013–2018: stan, zmiany, zagrożenia. Biuletyn Monitoringu Przyrody 20: 1–80.

Czapulak A., Adamski A., Betleja J. 2002. Populacje lęgowe mew Laridae i rybitw Sternidae na Śląsku w latach 1990–2000. Ptaki Śląska 14: 27–46.

Dyrcz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Zakład Ekologii Ptaków. Wrocław.

Dyrcz A., Kołodziejczyk P., Martini K., Martini M. 1998. Ptaki Zbiornika Mietkowskiego. Ptaki Śląska 12: 17–80.

Götmark F., Andersson M. 1984. Colonial breeding reduces nest predation in the common gull (*Larus canus*). Animal Behaviour 32: 485–492.

Kilpi M. 1995. Breeding success, predation and local dynamics of colonial Common Gulls *Larus canus*. *Ann. Zool. Fennici* 32: 175–182.

Kubetzki U., Garthe S. 2007. Nests With a View: Distribution, Nest Habitats and Diets of Roof-Breeding Common Gulls (*Larus canus*) in Northern Germany. *Waterbirds* 30: 602–608.

Lehikoinen A. 2020. *Larus canus* Mew Gull. W: Keller V., Herrando S., Vorisek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Marti D., Anton M., Klvanova A., Kalyakin M.V., Bauer H.-G., Foppen R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change, European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona, ss. 362–363.

Malling Olsen K. 2018. Gulls of the World. A Photographic Guide. Christopher Helm, London, s. 79.

Rattiste K., Lilleleht V. 1986. Some aspects of the demography of the common gull *Larus canus* in Estonia. *Var Fagelvärld, Supplement* 11: 179–186.

Skórka P., Martyka R., Wójcik J.D., Babiarez T., Skórka J. 2006. Habitat and nest site selection in the Common Gull *Larus canus* in southern Poland: significance of man-made habitats for conservation of an endangered species. *Acta orn.* 41: 137–144.

Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpilowski S., Ziaja W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. *Geographia Polonica*, 91: 143–170.

Stasiak J., Zawadzki M., Leszczyński M. 2018. Ptaki Zbiornika Turawskiego w latach 1992–2017. *Ptaki Śląska* 25: 5–42.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

Wilk T., Nowak D., Mazgaj S., Folta T. 2022.

Awifauna wodno-błotna doliny środkowego i dolnego Dunajca, wraz ze wskazaniem obszaru jako ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym. *Ornis Pol.* 63: 314–336.

Wuczynski A., Kołodziejczyk P. 2013. Granice Śląskiego Regionu Ornitologicznego. *Ptaki Śląska* 20: 170–180.